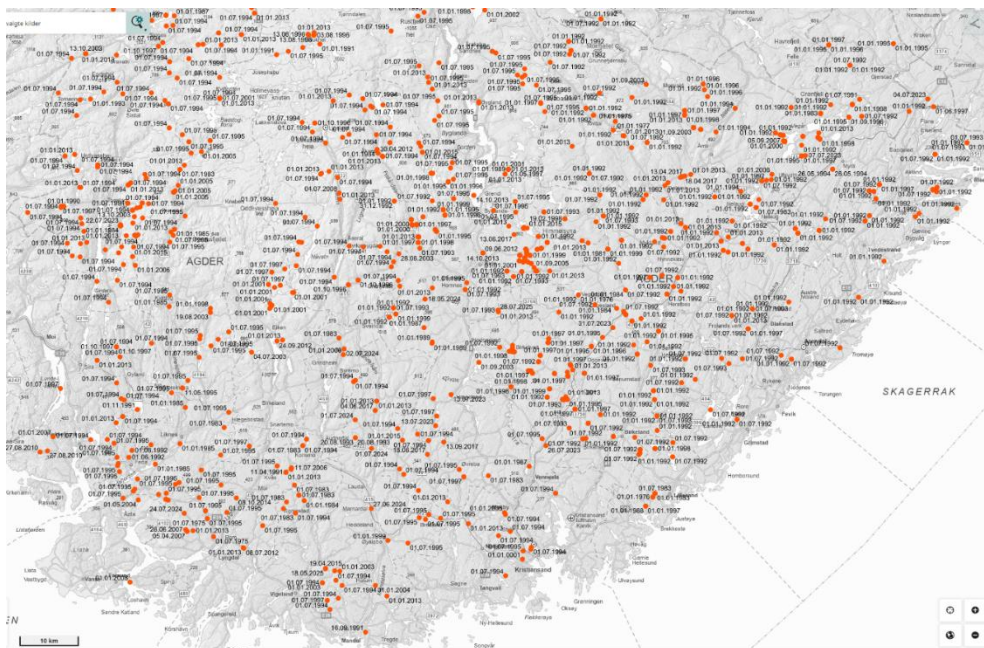

Sammendrag: Rapport over spredning av fremmede fiskearter 2025.

Gjennom et samarbeid med UiA har Statsforvalteren i Agder klarlagt spredningen av fremmede fiskearter i Agder.

Funn

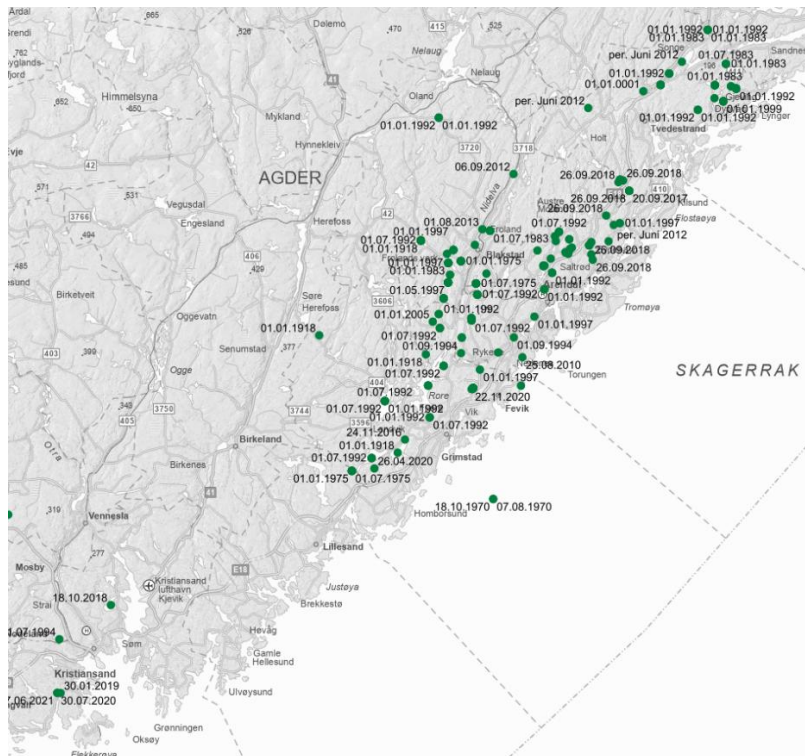
Bekkerøye

Figur 1: Utbredelsen av bekkerøye i Agder

Bekkerøye er med 657 registrerte observasjoner i majoriteten av vann og vassdrag i Agder.

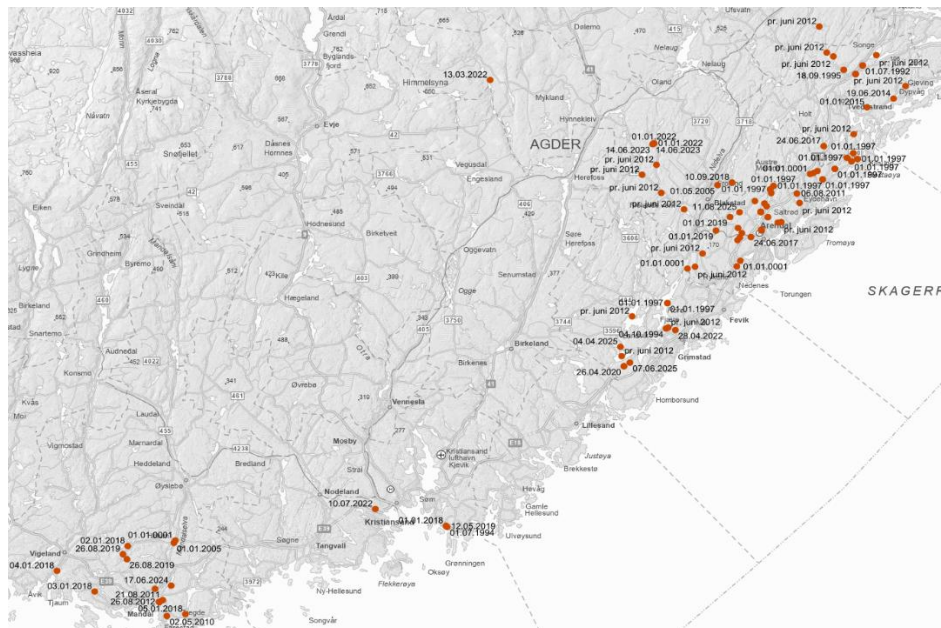
Gjedde

Figur 2: Utbredelsen av gjedde i Agder

Gjedde er registrert i all hovedsak i vann og vassdrag langs kysten fra Risør til Grimstad, samt noe i Kristiansand kommune, totalt 95 registrerte vann i Agder.

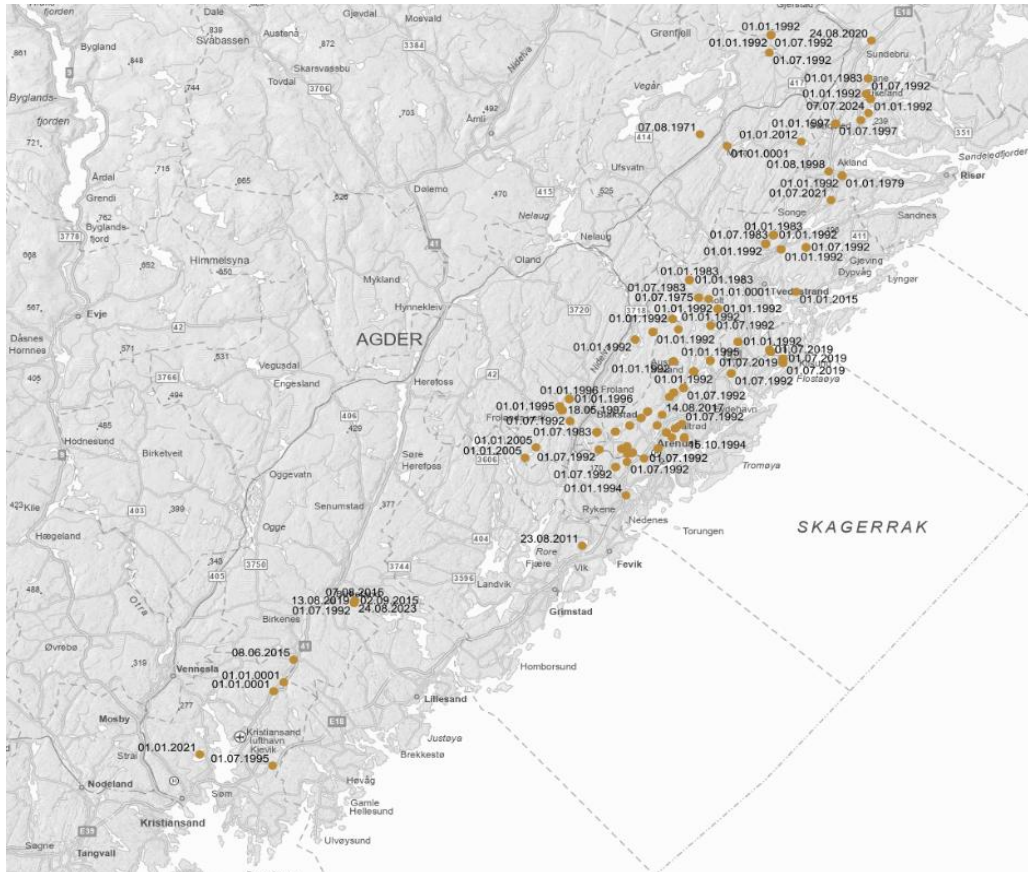
Sørv

Figur 3: Utbredelsen av sørv i Agder

Sørv er registrert i de fleste vann i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommune, og i Lindesnes kommune. Totalt er sørv observert i 71 forskjellige vann og vassdrag.

Suter

Figur 4: Utbredelsen av suter i Agder

Suter er primært registrert i Arendal og Tvedestrand kommune, samt i Risvann i Lillesand, Tovdalselva i Kristiansand og Audna i Lindesnes kommune. 117 observasjoner totalt.

Sik

Figur 5: Utbredelsen av sik i Agder

Sik er utbredt i de fleste kommuner langs kysten med totalt 67 registreringer. Flere registreringer langs Tovdalselva og vann forbundet til elva, samt Nidelva.

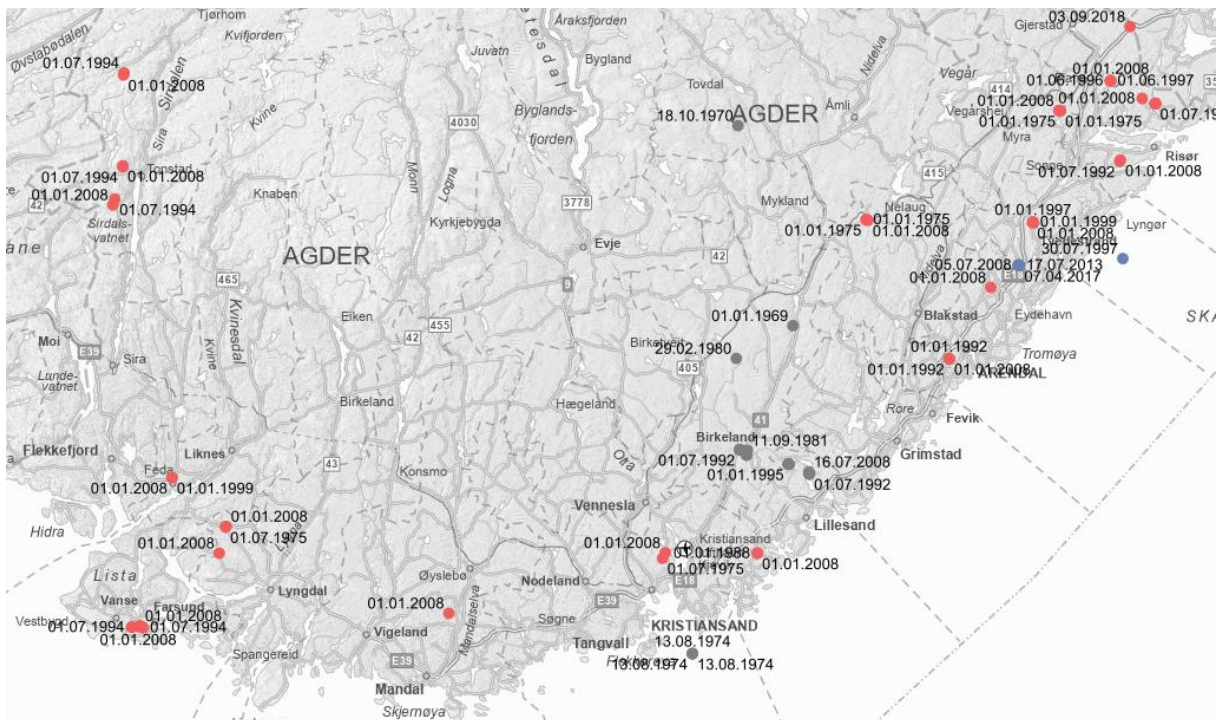
Andre karpefisk (gullfisk, karpe, karuss og sandkryper)

Figur 6: Utbredelsen av gullfisk (oransje), karpe (beige), karuss (grønn) og sandkryper (brun)

Gullfisk er registrert i Kristiansand kommune, og i borkedalsstemmen i Lillesand. Observasjoner av karpe er blitt gjort i Kristiansand kommune, på Høvåg i Lillesand og i Mosvoldtjønn i Farsund. Karuss er registrert primært i Arendal kommune, samt i Kristiansand, Tvedestrand og på Vanse. Sandkryper har kun en lokal utbredelse i Nesheimvannet og Prestvatnet som er forbundet med brynebekken.

Laksefisk (lagesild, regnbueørret og regnlaue)

Figur 7: Utbredelsen av lagesild (grå), regnbueørret (rød) og regnlaue (blå)

Lagesild er utbredt i Vestre- og Austre Grimevannet i Lillesand kommune, samt flere lokasjoner oppstrøms i Tovdalselva. Regnbueørret er spredt i flere kommuner langs kysten. Regnlaue er registrert i Jordtjern i Tvedestrand kommune.

Påvirkning

Flere av disse artene har negativ økologisk effekt og utgjør en trussel mot det biologiske mangfoldet. Fremmede fiskearter konkurrerer med stedegne arter, som for eksempel ørret, både om mat og gyteplasser – og i verste fall kan disse lokale artene bli utkonkurrert. Vannkvaliteten blir påvirket av arter som leter etter næring på bunnen.

Sørv og ørekyt

Sørv er en fiskeart som, i likhet med gjedde og andre karpefisker, stammer fra Sverige og Østlandet, men arten sprer seg stadig lenger sørover. Dette skyldes blant annet at den er populær å bruke som levende agn. Sørv har en stor invasjonspotensial og det er derfor viktig å hindre videre spredning av sørv, og eventuelle lokale etableringer bør stanses og fjernes så tidlig som mulig. Hvis ikke, er sannsynligheten stor for at arten sprer seg videre – og det er ikke utenkelig at den vil kunne finnes i store deler av Sør-Norge i nær fremtid. Sørv konkurrerer direkte med ørret om gyteplasser og har flere plasser i Norge utkonkurrert lokale ørretbestander.

I likhet med sørv har ørekyt stor økologisk påvirkning og et høyt invasjonspotensial. Derfor er også denne arten vurdert til å utgjøre svært høy risiko for naturmangfoldet.

Sørv og ørekyt er begge svært tilpasningsdyktige arter med høy etableringssuksess i nye vannforekomster. Ørekyt utgjør en trussel mot stedegen ørret, blant annet ved å være en direkte næringskonkurrent. I tillegg blir ørekyt sjelden spist av ørret, fordi den opptrer i stim, noe som er en effektiv beskyttelsesstrategi mot predatorer. Dette tillater ørekyt å danne store og tette populasjoner.

Ørekyt kan også være bærer av flere parasittarter, som i sin tur kan infisere andre organismer i det samme vannmiljøet, og dermed påvirke hele økosystemet negativt.

Karpefiskens påvirkning på vannkvalitet

Mange karpefisker har en bunnlevende og rotegravende adferd. Når de leter etter næring i sedimentet, virvles finpartikler opp i vannmassene, og fosfor og nitrogen som er bundet i bunnmaterialet frigjøres. Konsekvensen av dette er økt eutrofiering, som fører til økt algevekst. Når algene senere brytes ned, forbrukes oksygen, noe som bidrar til lavere oksygenivå i vannet. Dette gir øker dødeligheten for alle arter i vannet.

Utsetning av større karpefisk og gjedde for sportsfiske

I motsetning til sørv, ørekyt og andre mindre karpefisker, som ofte brukes som levende agn, blir det også satt ut større karpefisker som karpe, sik og suter, i tillegg til gjedde, ettersom disse regnes som attraktive fisker for sportsfiskere.

Norske undersøkelser har vist at gjedde kan ha dramatiske effekter på ørretbestander i grunne og små innsjøer, og i flere tilfeller fullstendig utrydde dem. I større vann og vassdrag kan gjedde i noen grad eksistere sammen med ørret, men også her har ørretbestandene vist kraftig nedgang etter introduksjon av gjedde. Særlig sårbar er ørreten når yngelen vandrer ut fra gytebekkene og etablerer seg i strandsona. Dette er de samme områdene som gjedda foretrekker, noe som gjør ung ørret til et lett bytte.

Ettersom ørret er en nøkkelart i mange innsjøer og vassdrag, får tap av ørret store konsekvenser for næringskjeden, og kan føre til en tydelig top-down-effekt, der hele økosystemet påvirkes.

Selv om utsetting uten særskilt tillatelse er ulovlig etter naturmangfoldsloven §30, forekommer det likevel av ulike grunner. Enkelte setter ut gjedde på egenhånd for å etablere et fiske med mål om å fange store individer, eller i den tro at arten vil bidra til å redusere tette bestander av andre fiskeslag – som for eksempel ørret. I noen tilfeller setter privatpersoner ut populære sportsfisker vel vitende om at dette ikke er ønsket av forvaltningsmyndighetene, men gjør det likevel av personlige interesser. Et eksempel er Gillsvann i Kristiansand, der det ble brukt store ressurser på å fjerne gjeddepopulasjonen ved hjelp av rotenonbehandling, men der arten senere ble forsøkt satt ut på nytt.

Når en fremmed art først har etablert seg i et vannområde, er rotenonbehandling ofte den eneste effektive metoden for å fjerne alle uønskede arter. Denne metoden har imidlertid svært drastiske biologiske konsekvenser, da den også utrydder arter man ønsker å beholde. I tillegg er rotenonbehandling svært ressurskrevende, og bør derfor kun benyttes i de mest truede vann og vassdrag. Den mest effektive måten å bremse spredning på er derfor å øke kunnskapen og bevisstheten rundt alvorligheten av fremmede arter og deres konsekvenser.

Kartleggingen av fremmede fiskearter i Agder viser en utbredt etablering av flere arter som bekkerøye, gjedde, sørv, suter og sik i mange vann og vassdrag. Disse artene utgjør en betydelig trussel mot stedegent biologisk mangfold, særlig ved konkurranse med nøkkelarter som ørret, forringelse av vannkvalitet og forstyrrelse av økosystemets naturlige balanse. Spesielt bekymringsfullt er gjedde, som i små og grunne innsjøer kan føre til lokal utryddelse av ørret, samt sørv og ørekyt med sitt høye invasjonspotensial og negative økologiske effekter.

Samarbeidet mellom UiA og Statsforvalteren i Agder har gitt viktige data som legger grunnlaget for målrettede tiltak og forvaltningstiltak. Videre innsats fra både institusjon og befolkning innen kartlegging og overvåking er nødvendig for å bevare regionens biologiske mangfold og sikre bærekraftige og sunne vannøkosystemer i framtiden.